

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Småkraft AS
Postboks 7050
5020 BERGEN

Deres ref

Vår ref
14/935-

Dato
18 SEPT 2015

Kvitåi kraftverk i Tinn kommune i Telemark - klage på avslag

Småkraft AS klager i e-post av 7.1.2014 på Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) avslag av 19.12.2013 på søknad om konsesjon til bygging av Kvitåi kraftverk.

NVE har vurdert klagen uten å finne grunnlag for å omgjøre sitt vedtak, og har oversendt klagesaken til departementet i brev av 6.5.2014.

1. Bakgrunn

Småkraft AS søkte 8.1.2013 om tillatelse til å bygge Kvitåi kraftverk i Tinn kommune i Telemark.

Småkraft AS ønsker å utnytte et fall på 265 m i Kvitåi, mellom inntak i Kvitåvatnet på kote 925 og kraftstasjon på kote 660. Kraftverket er planlagt med en slukeevne på 1233 l/s, som tilsvarer 250 % av middelvannføringen, og installert effekt på inntil 2,9 MW. Det er foreslått slipp av minstevannføring på 85 l/s i perioden 1.05 til 30.09 og 15 l/s resten av året. Kraftverket vil med dette gi en årlig produksjon på rundt 6,6 GWh.

Det var opprinnelig også omsøkt et alternativ med kraftstasjon på kote 245 nedstrøms Kvitåfossen. Dette alternativet ble trukket etter høringen av søknaden.

NVE sendte samtidig med Kvitåi kraftverk syv andre søknader om små vannkraftverk i Tinn og Notodden kommuner på høring. **Tinn kommune** er i mot utbyggingen. Kommunen legger vekt på negative konsekvenser for landskapet i vid forstand. **Fylkesmannen i Telemark (FM)** uttaler at Kvitåfossen må bevares som viktig landskapselement. FM påpeker at det allerede er en så stor grad av inngrep som følge av vannkraftutbygginger i regionen at utbyggingen i

Kvitåi ikke bør realiseres. **Telemark fylkeskommune** (FK) ønsker å gjennomføre arkeologiske registreringer før de gir endelig uttalelse til prosjektene. FK ber om at den totale belastningen på landskap og vassdragsnatur vektlegges i konsesjonsbehandlingen av omsøkte småkraftverk. **Aust-Telemark vassområde** mener at det bør slippes høyere minste vannføring for alle de aktuelle omsøkte småkraftverkene. **Forum for natur og friluftsliv** mener at det er viktig å legge vekt på sumvirkningene. **Andreas Spak** er imot at det gis konsesjon til Kvitåi kraftverk pga. virkninger for Kvitåfossens verdi for isklattring.

NVE mener at den viktigste negative konsekvensen av det omsøkte prosjektet er knyttet til hvordan isklatreinteressene i Kvitåi vil påvirkes av en utbygging. NVE mener at det er sannsynlig at utbyggingen gir redusert isdannelse og tidvis smelting av fossen nedstrøms kraftverket. NVE har også lagt vekt på den samlede belastningen i regionen og kommunens tilrådning om å avslå prosjektet. NVE mener at fordelene med tiltaket ikke overstiger ulempene for allmenne og private interesser og at kravet i vannressursloven § 25 ikke er oppfylt og at konsesjon derfor ikke kan gis.

Departementet befarte tiltaksområdet 1.10.2014 sammen representanter for Småkraft AS, grunneiere, Tinn kommune, Fylkesmannen i Telemark m.fl.

2. Innkomne merknader

Tinn kommune og Andreas Spak har sendt inn tilleggsuttalelser til departementet i brev av hhv. 28.10.2014 og 1.11.2014.

Tinn Kommune påpeker at deler av tiltaksområdet er avsatt som friluftsområde (LNF) i kommuneplanen. Dette området ligger inneklemt mellom alpinanlegg og områder for hytteutbygging, og har etter kommunens syn stor verdi. Kommunen mener det vil bli en vesentlig konflikt mellom kraftutbygging og nærfriluftsliv i deler av tiltaksområdet. Kommunen er også opptatt av å bevare Kvitåi for isklattring.

Andreas Spak er ikke overbevist av Småkraft AS om at etableringen av kraftverket ikke vil ha konsekvenser for isklattring i fossen. Han påpeker at Kvitåi er en av fossene i Tinn som ikke er regulert og derfor har ekstra stor verdi for næringen.

3. Klagen

Småkraft AS har i e-post av 7.1.2014 klaget på NVEs avslag. Klagen er begrunnet i brev av 31.1.2014. Klager har sendt inn ytterligere merknader i e-post av 20.10.2014 og 21.11.2014. Småkraft AS mener at fordelene ved en utbygging er større enn ulempene og at konsesjon bør gis. Argumentene i klagen kan oppsummeres slik:

- Klager mener at det ikke er holdepunkter for at isforholdene i Kvitåfossen vil bli nevneverdig påvirket av en utbygging av kraftverket. Dersom dette likevel legges til grunn av vassdragsmyndighetene, så åpner klager for at kraftverket i perioder ikke skal være i drift.

- Klager mener at fossen ikke er brukt til isklatring i det omfanget som NVE legger til grunn i sitt vedtak.

4. Departementets merknader

Tillatelse til Kvitåi kraftverk kan gis dersom *"fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser"*, jf. vannressursloven § 25 første ledd.

Departementet vil drøfte de merknader fra klageren som er nødvendig for å begrunne avgjørelsen. Departementet kan også ta hensyn til andre forhold som ikke er tatt opp av klageren.

Forholdet til Samlet plan (SP)

Kvitåi kraftverk vil utnytte et fall som inngår i prosjekter i SP-rapport Sjøvatn fra 1984 og i St.meld. nr. 63 (1984-85). Det er her vurdert tre ulike alternativer:

- Utbygging i eget vassdrag med 5 m regulering av Kvitåvatnet.
- Nordøstover ved utbygging av et Mæl II kraftverk.
- Overføring sørover mot Sjøvatn og kraftverk med utløp i Tinnsjøen.

Prosjektet med utbygging i eget vassdrag ble plassert i kategori I (gruppe 5), mens de andre alternativene ble plassert i kategori II (gruppe 9). Ved vern av Digeråi ved supplering av verneplan i 2005 ble kategori II prosjektene uaktuelle.

I SP-rapport Måna fra 1990 og i St.meld. nr. 60 (1991-92) er det ytterligere to alternativer som omfatter overføring av Kvitåvatn.

Etter departementets oppfatning tilsier den sterke motstanden mot en utnytting av nedre del av Kvitåi, som SP-prosjektene vil berøre, at en tilpasset utbygging av Kvitåi kraftverk ikke vil være i konflikt med en bedre utnyttelse av vannressursen. En konsesjon til Kvitåi kraftverk vil ikke hindre en mulig fremtidig regulering av Kvitåvatnet.

Departementet finner ikke grunnlag for å avslå Kvitåi kraftverk ut fra hensynet til en bedre ressursutnyttelse, jf. vannressursloven § 22.

Friluftsliv og brukerinteresser

Flere av høringspartene har lagt vekt på vassdragets verdi for isklatring. Tinn kommune legger vekt på områdets betydning for nærfriluftsliv i tilknytning til hyttefeltene. NVE har i vedtaket lagt avgjørende vekt på at Kvitåi kraftverk vil ha negative konsekvenser for isklatring og uttalelsen fra kommunen der Kvitåi løftes frem som et symbol på Rjukan som reiselivsdestinasjon.

Småkraft AS trakk på grunnlag av mottatte høringsuttalelser hovedalternativet med planlagt kraftstasjon nedstrøms Kvitåfossen. NVEs vedtak og klagen omhandler en utbygging med kraftstasjon oppstrøms Kvitåfossen. Småkraft AS har av hensyn til isklatreinteresser i Kvitåfossen foreslått at det kan være driftsstans i kraftverket i månedene januar, februar og mars. Dette vil i gjennomsnitt redusere årlig produksjon med om lag 0,2 GWh.

Etter NVEs syn er det stor usikkerhet knyttet til hvordan kraftverket vil påvirke klatreinteressene i elva. NVE mener at kraftverket vil føre til noe høyere vanntemperatur nedenfor utløpet av kraftstasjonen vinterstid når kraftverket er i drift og føre til redusert isdannelse og tidvis smelting av fossen nedenfor kraftverket. NVE mener at stans av kraftverket i januar-mars ikke vil bøte på de negative virkningene i tilstrekkelig grad, da fossen kan fryse til i november. NVE mener at foreslått regime kan svekke isforholdene og i verste fall skape farlige situasjoner for klatrere.

Departementet legger til grunn at Kvitåfossen har verdier for isklatring, og NVEs faglige vurdering om at driften av kraftverket kan medføre redusert isdannelse og tidvis økt smelting av is i Kvitåfossen. Etter departementets vurdering kan stans av kraftverket avbøte de negative konsekvensene for isklatring. Sesongen for isklatring kan imidlertid begynne tidligere enn januar-mars, slik at det kan være behov for driftsstans i kraftverket også ut over denne perioden.

Departementets mener at kraftverket vil ha begrensede konsekvenser for friluftsinnteresser i tiltaksområdet mellom kraftstasjon og inntak, da tiltaket i stor grad vil etableres i tilknytning til eksisterende inngrep. Etter departementets oppfatning er området også mest i bruk om vinteren, en tid da snødekket uansett vil begrense synligheten av inngrepene.

Landskap

Kvitåi kraftverk vil medføre redusert vannføring på en 1400 m lang elvestrekning og gi landskapsinngrep i form av inntak, 1300 m nedgravd/nedsprenget rørgate, adkomstvei og kraftstasjon. Kvitåfossen vil ikke bli berørt.

Flere høringsparter har lagt vekt på at det må tas hensyn til den samlede belastningen på landskap og vassdragsnatur.

NVE mener at elvestrekningen som fraføres vann ikke har særskilte kvaliteter isolert sett, men at det må legges vekt på at vassdraget har et urørt preg i en region som er sterkt preget av vannkraftutbygging.

Inngrepene som følger av kraftverket vil i stor grad etableres i tilknytning til eksisterende inngrep. Unntaket er de nedre deler av tiltaksområdet hvor kraftstasjonen er planlagt. Etter departementets syn er det størst utfordringer knyttet til dette området. Her er det svært bratt terreng og inngrepene kan bli store om det ikke tas tilstrekkelige forholdsregler. Departementet mener at elvestrekningen som vil fraføres vann ikke har landskapsmessig betydning utover som lokalt landskapselement.

Departementet mener at Kvitåi kraftverk vil ha noen negative konsekvenser for landskap som må vektlegges. Den høye graden av vannkraftutbygging i regionen styrker behovet for å vektlegge disse virkningene.

Biologisk mangfold

Det er registrert en naturtypelokalitet av gammel barskog (verdi B) på begge sider av Kvitåi mellom kote 570 og 650. I 2001 ble det registrert svartsonekjuka i de nedre deler av tiltaksområdet, men funnene var trolig lokalisert i en del av skogen som nå har blitt hugget. Det er ut over dette ikke registrert noen arter med status som truet eller nær truet i Rødlista 2010 som forventes å bli negativt berørt.

Etter NVEs vurdering vil det være anleggsteknisk krevende å etablere kraftstasjonen på kote 660 pga. det bratte terrenget. NVE mener det er viktig at kraftstasjonsområdet komprimeres og sikres i både anleggs- og driftsfasen for å unngå negative konsekvenser for naturtypen gammel barskog og nedenforliggende terreng.

Departementet mener at en utbygging av Kvitåi kraftverk vil ha begrensede og akseptable konsekvenser for biologisk mangfold.

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn som retningslinjer ved behandling etter vannressursloven, jf. naturmangfoldloven § 7. Omfanget av vurderingene skal tilpasses verdiene som kan berøres av en utbygging. Departementet viser til NVEs vurderinger og vektlegging av naturmangfoldlovens prinsipper for offentlig beslutningstaking i KSK-notat nr.: 83/2013. Departementet slutter seg til NVEs vurderinger etter naturmangfoldloven. Departementet anser kravene i naturmangfoldloven § 7 for å være oppfylt.

Vannforskriften

Etter vannforskriften § 12 kan nye fysiske inngrep gjennomføres i en vannforekomst selv om miljøtilstanden svekkes dersom:

- alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i tilstanden for vannforekomsten,
- samfunnsnyten av de nye inngrepene eller aktivitetene er større enn tapet av miljøkvalitet og
- formålet med de nye inngrepene kan ikke med rimelighet oppnås kostnadseffektivt på andre miljømessig bedre måter.

Etter departementets syn viser vurderingen av tiltaket at inngrepet har akseptable konsekvenser for vannmiljøet. Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar elektrisitet. Tiltaket gir god samfunnsnytte. Departementet har kommet til at den fordel denne utbyggingen medfører ikke kunne vært oppnådd så kostnadseffektivt på andre måter miljømessig sett. Departementet anser vilkårene i vannforskriften § 12 som oppfylt.

Oppsummering

Kvitåi kraftverk vil bidra med en årlig produksjon på rundt 6,6 GWh fornybar energi. Tiltaket vil også gi positive ringvirkninger lokalt og varige inntekter til søker og kommune.

Departementet mener at en utbygging på nærmere fastsatte vilkår vil ha akseptable konsekvenser for friluftsliv, landskap, biologisk mangfold og andre interesser. Etter

departementets syn vil ikke kraftverket medføre en uakseptabel høy samlet belastning på verdier i vassdraget, eller i regionen som helhet.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at fordelene og nytten ved tiltaket er større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Vilåret for konsesjon er oppfylt, jf. vannressursloven § 25.

5. Departementets vedtak

Klagen fra Småkraft AS tas til følge. Det gis konsesjon til bygging av Kvitåi kraftverk på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28, første ledd, første punktum.

6. Departementets kommentarer til konsesjonsvilkårene og andre forhold

Forholdet til energiloven

Det er planlagt å knytte kraftverket til eksisterende nett via en 450 m lang 22 kV jordkabel.

Virkningene av tilknytningslinjen inngår i departementets helhetsvurdering av planene, og er ikke avgjørende for konsesjonsvedtaket.

Tinn Energi AS er netteier og områdekonsesjonær. Departementet finner det ikke nødvendig med egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til eksisterende nett, dersom Tinn Energi AS står for bygging og drift av nettanlegget. Nødvendig høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon. Dersom Småkraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes søknad om dette til NVE når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da gi egen anleggskonsesjon til kraftverket.

Departementet har ikke gjort en grundig vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge med innsending av detaljplaner, jf. konsesjonsvilkårenes post 4.

Forholdet til plan- og bygningsloven

”Forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker” gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. Departementet har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Konsesjonæren må iaktta følgende:

Post 1: Vannslipping

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for konsesjonen og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	493 l/s
Alminnelig lavvannføring	22 l/s
5-persentil vinter	15 l/s
5-persentil sommer	85 l/s
Største slukeevne	1233 l/s
Største slukeevne i % av middelvannføring	250
Minste slukeevne	25 l/s

Vassdraget har etter departementets oppfatning ingen store landskaps- eller naturverdier som vil berøres av redusert vannføring. Det må likevel fastsettes en minstevannføring som ivaretar livsgrunnlaget for vassdragstilknyttede organismer og elvas verdi som lokalt landskapselement.

Departementet fastsetter at det skal slippes en minstevannføring på 85 l/s i perioden 1.mai til 30. september og 15 l/s resten av året. Dette er i samsvar med Småkraft AS sitt forslag.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippsbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

Departementet presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt og i takt med tilsiget. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Konsesjonen gis på følgende forutsetninger:

Driftstid	Kraftverket skal ikke være i drift i perioden 15. desember til 31. mars. Dette av hensyn til isklatreinteresser i Kvitåfossen.
Inntak	Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.
Kraftstasjon	Etableres på kote 660 slik som fremlagt i Småkraft AS sine planer. Det skal legges stor vekt på å begrense inngrepet.
Største slukeevne (l/s)	1233
Installert effekt (MW)	2,9
Vannvei	Rørgaten skal graves ned på hele strekningen dersom NVE ikke godkjenner annet av miljømessige hensyn.
Veier	Permanent vei til kraftstasjonen. Midlertidig anleggsvei langs rørgaten til inntak. Det skal legges svært stor vekt på å begrense inngrepene av adkomstveien, spesielt i det bratte terrenget frem til kraftstasjonen.

Mindre endringer kan godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Dette inkluderer også installert effekt og slukeevne. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta elsertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Tønsberg og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Departementet viser til NVEs merknader under avsnittet om forholdet til energiloven.

Post 5: naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

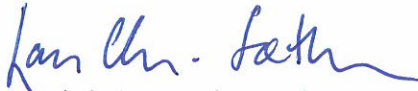
Post 6: Automatisk fredete kulturminner

Merknadene fra fylkeskommunen kommer inn under dette vilkåret. NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsendelse av detaljplan.

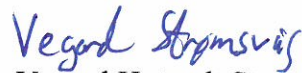
Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Med hilsen

Lars Christian Sæther (e.f.)
avdelingsdirektør

Vegard Hotvedt Strømsvåg
seniorrådgiver

Vedlegg: Vilårssett

Norges vassdrags- og energidirektorat
Fylkesmannen i Telemark
Telemark fylkeskommune
Tinn kommune
FNF Telemark
Andreas Spak